

Repere în rețea

Influențată puternic de formația sa de profesor de literatură comparată, cartea poetului și criticului literar Dumitru Chioaru, *Arta comparației* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009, 152 pag.) reunește o serie de articole și eseuri publicate între 1991 și 2008 în reviste de cultură precum „Euphorion”, „Secolul 21”, „Vatra”, „Discobol” etc., la care sunt adăugate și materiale inedite. Acestea își pierd caracterul aleatoriu, fiind sistematizate într-o veritabilă „pânză de păianjen” care pornește de la evidențierea argumentată a valorii unor scriitori transilvăneni ca repere fundamentale în istoria literaturii române și construiește în cercuri concentrice tot mai largi o încadrare a acestora în contextul literar internațional. De aici, structura tripartită a cărții, prezentată chiar de autor: „Tocmai de aceea, am împărțit materialul cărții în trei secțiuni, pornind de la literatura română din Transilvania, trecând prin abordarea ei în comparație cu alte literaturi central europene, pentru a încheia cu reflecții de literatură generală”. Totul centrat, bineînțeles, pe metoda comparației.

Prima parte a cărții, *Pe scena Transilvaniei*, tratează opera și personalitatea unor scriitori ardeleni: Octavian Goga, Ștefan Augustin Doinaș, Ion Negoitescu, Nicolae Balotă, Ion Ianoși, Mircea Zăciu, Ion Pop, Marian Papahagi, Gheorghe Crăciun, Alexandru Cistelean.

Poezia „politică” a lui Goga, văzută concis în evoluția ei, e considerată sursă revigorantă a sămănătorismului și, contrar acuzațiilor de poezie vetustă ce nu mai corespunde sensibilității contemporane, autorul consideră „casa” poeziei lui Goga drept una emoționantă, asemenea unei piese valoroase de tezaur.

Apreciat pentru încercarea de europenizare a literaturii române și activitatea în cadrul Cercului de la Sibiu, recunoscut din timpul vieții drept un *clasic*, Ștefan Augustin Doinaș devine ținta unor denigrări conform cărora ar fi colaborat cu regimul comunist. Dumitru Chioaru se opune radical acestor acuzații, analizând valoarea estetică a poeziei sale pe parcursul celor patru etape: baladescă, filosofică, imnică și psalmică. Poezia acestuia este extrem de complexă și reintegrează aspecte ale sacralului, mituri fundamentale, cum ar fi cel al lui Euphorion, cel al lui Orfeu și Euridice. Reinvestind poetul cu forță demiurgică, autorul studiului construiește argumentația sa în jurul unor concepte filozofice, precum problema existenței unui „Multiplu de Unu”, analizează periplul complex al relației om-divinitate.

Ion Negoitescu e considerat un critic de valoare, continuând pe linia lui Măiorescu o critică estetică. Mai detaliat e comentat Nicolae Balotă pentru erudiția impresionantă și creația amplă,

pentru lupta permanentă de revigorare a culturii și rezistența eroică în fața comunismului relatată în scrierile sale memorialistice. Concis și la obiect (de obicei luând în discuție o carte sau mai multe) sunt tratați și alți critici, precum: Ion Ianoși, Mircea Zăciu, Ion Pop ș.a.

Partea a II-a, *În căutarea Europei Centrale*, schițează profilele scriitorilor-filozofi Constantin Noica și Emil Cioran, ultimul văzut dual, ca punte de legătură cu Europa, dar și ca un *mort* pentru literatura română prin *renașterea* lui în limba franceză. Aceeași legătură, prin anumite afinități de conținut și estetice, între scriitorii români și scriitorii recunoscuți pe plan european, se stabilește (argumentată cu citate reprezentative) între Octavian Goga și Ady Endre – prin *mesianismul* lor social și politic, între Liviu Rebreanu și Joseph Roth – prin aceeași temă a asupririi naționale de către Imperiul Habsburgic, între Lucian Blaga și Rainer Maria Rilke – prin tratarea centrală a sacralului în existența umană și în creația poetică, între Radu Stanca și alți scriitori – prin repontențarea spre noi dimensiuni a mitului lui Don Juan.

În partea a III-a, *Babel după Babel*, autorul se ocupă, mai degrabă, de aspecte generale ale literaturii și mai puțin de tratarea particulară a unor scriitori. Astfel, urmărește demonstrarea relației strânse între vocația istorică și cea poetică a românilor. Reconstruiește canonul clasicilor români, prin urmărirea logică a afirmării (în manieră polemică sau resuscitantă) curentelor până în actualitate, atingând și aspecte ale „alunecosului” postmodernism. Atinge problema circulației restrânse a limbii române văzută ca obstacol în încadrarea scriitorilor români în canonul universal, obstacol ce nu poate fi înlăturat prin traducere. Mai mult, Dumitru Chioaru se proiectează în viitor, întrebându-se care va fi noua direcție în aceste vremuri în care Galaxia Gutenberg este înlocuită de Galaxia Internet, iar lumea devine un *sat global*.

Cartea se încheie cu o addendă referitoare la grupări literare române și mai ales la gruparea Euphorion, de unde își trage seva, după cum mărturisește chiar autorul.

Luat în general, volumul relevă o cultură vastă, o elegantă stăpânire a instrumentelor studiului literaturii, pasiunea interpretării care își asumă exercițiul comparativ. Spirit optimist, susținând promovarea culturii ca valoare ce ne poate asigura sincronizarea cu Europa, Dumitru Chioaru folosește un limbaj simplificat, clar, uneori didactic, menit să inițieze și să ofere puncte de reper celor dornici să participe la o nouă resurrecție a literaturii naționale.